

Temps era temps:
Josep Bayerri Raga

ELS ANYS SETANTA: L'IMPERI DELS FABRA

El passat dia 14 moria a Madrid Joan Manuel Fabra Vallés. Tenia 62 anys i patia una d'aquestes malalties que sovint acaben guanyant. Fill de Joaquin Fabra Grifoll, era la segona generació dels polítics Fabra, la tercera, Joaquin Fabra Homedes està ara per ara expectant. Foren el moll de l'os de la dreta tortosina.

A l'inici de la història hi ha Joaquim Fabra Miralles nascut a Tortosa el 1885. Era barber; prompte es va dedicar al comerç de productes diversos en especial olis i grasses obtenint bons beneficis. Tingué certa activitat a la vida social tortosina com ho demostra l'haver estat elegit president de l'Orfeó Tortosí (1934). Es casà dues vegades, amb Carme Grifoll Estorach, mare de Carme i Joaquin; i amb Enriqueta Fornos Pallarés, mare de José (metge molt conegut a Tortosa), Juan Manuel i Enriqueta. En acabar la Guerra fou un dels propietaris del Cine Femina; justament allí va morir d'un atac al cor (1950).

El seu fill Joaquin Fabra Grifoll (1915-2001), casat amb Rosita Vallès Climent, fou el més conegut per la seva trajectòria empresarial i política. Ja en temps de la República tingué contactes amb la Falange a través del seu amic Mariano Tornadizo, assassinat per la CNT-FAI el 1936. A partir de 1940 es dedicà a la comercialització agropecuària amb una xarxa de distribució de patata des de Galícia a Catalunya. El negoci anà creixent fins convertir-se en *Producciones Agropecuàrias Fabra* (1959). Mentre, havia entrat en política (1957) com a regidor de l'Ajuntament de Tortosa i tres anys després, esdevindria alcalde de la ciutat càrrec que ostentà fins el juny de 1967 amb els de diputat provincial al principi i Procurador en Cortes després. Els anys del seu mandat foren l'inici de la recuperació econòmica i social de Tortosa, després del dramàtics anys de la postguerra (alcaldies de Loscos, Albacar i Bartlett). Amb un equip de gent jove, procedents de la dreta "bauista", com no podia ser d'altra manera aleshores, va emprendre un seguit de reformes que situaren la ciutat al capdavant de la província. Al poc, però, va entrar en confrontació amb els que l'havien promogut i temps després fou cessat pel Governador de Tarragona, tot i que l'argument formal fou haver-se negat a nomenar alcalde pedàneo de Camarles a Primitivo Forastero, protegit del *Ministro de la Gobernación*, el general Camilo Alonso Vega. A Fabra se'l recordarà també per haver estat l'amfitrió a la visita de Franco a Tortosa per inaugurar el Monument a la Batalla de l'Ebre el juny de 1966.

A tot això la seva activitat empresarial anava en alça. Convençut admirador de la cultura i la política empresarial nord-americana, havia entrat en contacte (1960) amb la multinacional Bioter, fabricant de la marca de pinsos Biona i construï a Tortosa una de les fabricues més importants del grup que seria inaugurada pel ministre Lopez Rodo el 1967. Paral·lelament creà una sèrie d'empreses relacionades amb el sector com l'escorxador d'aviram *Carnes Blancas* o la xarxa de granges d'engreix. A meitats dels anys setanta hi treballaven més d'un miler de persones. Entre 1968 i 1974 fou president de la Cambra de Comerç de Tortosa, donant un fort impuls a l'entitat. La mort del seu fill Arturo (1970), llicenciat en Veterinària i amb formació empresarial, el marcà profundament. Fou el fill gran, Joaquím, qui es va anar integrant en les tasques de direcció. El tercer, Joan Manuel, llicenciat en dret, prompte va optar per la política mentre les quatre filles (Rosita, Maria Cinta, Mari Carmen i Immaculada) no tingueren un paper rellevant a l'horitzó de l'empresa, com era normal aleshores.

La crisi, deguda a la apertura de la producció agrària als mercats emergents, va afectar molt les empreses espanyoles càrniques, d'aviram i de fabricació de pinsos. Malgrat tot, el 1992 Fabra encara va generar uns ingressos de 9.400 milions de pessetes; amb uns recursos propis valorats en 4.300 milions i una plantilla de 470 treballadors fixes a més d'un parell de centenars eventuais o autònoms. Tot i això no va poder evitar entrar en suspensió de pagaments a finals de 1993 i l'inici del desmantellament de l'imperi Fabra l'any següent. El 1995 Joaquim Fabra va patir una embòlia de la que no es reposaria. El 1998 es declarava en fallida la *Inmobiliaria Sitones*, el darrer actiu del que fou el conglomerat econòmic i industrial més important a la Tortosa de postguerra.

Joan Manuel no es vinculà directament als negocis. Entrà en política als 29 anys com a regidor de l'ajuntament de Tortosa (1979), l'inici d'una carrera brillant i d'èxits, com a dirigent del PP del que fou el màxim dirigent a Catalunya, sempre a l'ombra de Fraga Iribarne. Els darrers dies s'ha explicat abastament el seu currículum polític caracteritzat pel tarannà obert, dialogant i receptiu a tothom força diferent a son pare, encara que sempre des de la seva posició dretana.

M'estalviaré parlar de la meua vinculació amb els Fabra, que vaig heretar de mon pare i fou intensa. A la Tortosa dels anys cinquanta a vuitanta, com a altres ciutats del país, més enllà de les idees polítiques de la família, les relacions personals depenien del carrer on es jugava d'infant a al col·legi on s'havia passat l'adolescència.

Foto: La mes significativa seria la de Fabra amb Franco el 1966 en la seva visita a Tortosa. Si no la teniu us la puc facilitar.

Text del peu: Joaquim Fabra fou sempre un franquista convençut procedent de la vella guarda falangista. Com ha estat habitual en la dreta tortosina, la seva referència era Madrid, sempre refractari a qualsevol qüestió catalanista.